

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Eenige opmerkingen over en naar aanleiding van „Geboortebepanking” door T. Oldenburger. 1)

III.

In ons vorig artikel zagen wij, dat Oldenburger de geboortebepanking, zooals het Neo-Malthusianisme dat voorstaat, ten eenenmale verwerpt. Met dankbaarheid mogen wij dit constateeren. Toch mag ons dit anderzijds niet weerhouden om voor te hoog gespannen verwachtingen te waarschuwen. Want op de wijze, waarop de schrijver het onderwerp behandelt, is nog wel het een en ander aan te merken. Zijn betoog is niet altijd even goed gedocumenteerd. De toon en de bestrijding van den tegenstander is soms grof. Een enkele maal gebruikt hij vergelijkingen, die ons sterk tegen de borst stuiten en ons min of meer profaan voorkomen. Het boek boet daardoor aan waardigheid in.

Bovendien maakt het geheel een rommeligen indruk. Er is weinig eenheid van conceptie. De verschillende onderdelen hangen veelszins als los zand aan elkaar. De schrijver beheerscht zijn stof niet in voldoende mate. Wel zijn zijn bedoelingen goed. Hij wil het vraagstuk der geboortebepanking behandelen voor geloovigen en ongeloovigen, maar dit eischt meer bezonkenheid en beheersching der problemen dan waarover de schrijver beschikt. Alles warrelt door elkaar. Op alle mogelijke terreinen wordt geopereerd en dat met een gemak, dat zelfoverschalling doet vreezen. Een centraal punt, van waaruit geredeneerd wordt, bestaat niet. De geloovige zoowel als de ongeloovige lezer wordt bedolven onder een argumentatie van allerlei soort, biologische, sociale, oeconomische, metafysische, religieuze, moreele, historische, filosofische, enz. Maar dit geeft een pêle-mêle, dat spoedig een gevoel van oververzadiging verwekt en onrustig maakt. Een goede en mooie beschouwing over den zin en het doel van het huwelijk ontbreekt. De beide hoofdstukken: „Wat de Bijbel leert aangaande geboortebepanking” en „Hoe en in welke mate de Bijbel op de geboortebepanking invloed uitoefent”, gaan allermint in op de vragen, die juist voor het christelijk huwelijk zoo urgent zijn. Immers, zooals in een vorig artikel reeds betoogd werd, is geboortebepanking niet identiek met het Neo-Malthusianisme. Het vraagstuk der onthouding en der z.g. periodieke onthouding (methode Ogino-Knaus) had in deze hoofdstukken breeder toelichting behoeft dan thans het geval is, vooral daar hij deze beide methoden ook in zijn gezichtskring betreft. Dit is dan ook tenslotte de oorzaak, dat de schrijver belangrijke stellingen poneert, die van groot zedelijk belang zijn zonder dat hij deze voldoende fundeert of logisch uit zijn betoog doet voortvloeien. Ik kom daar later nog op terug. Voeg hier nu bij, dat dit boek hoofdzakelijk Amerikaansche toestanden behandelt en Amerikaansche schrijvers aanhaalt, wier beteeke-

1) „Geboortebepanking voor geloovigen en ongeloovigen”, een zuiver kritische beschouwing van de theorie en de practijk en van de argumenten voor en tegen deze beweging, door Teunis Oldenburger, Th. H. Th. D. Vertaling van Dr. A. Dupont, schrijver van „Het Huwelijk”, Uitg. H. A. van Bottenburg N.V., Amsterdam.

dat is het meest ledige begrip, en dat noemden zij God.

Deze abstracte wijsheid kan een tijdlang vanwege het geniale vernuftspel met begrippen boeien — maar echte zakelijke wijsheid geeft de Grieksche filosofie hier niet. Zeker niet ten opzichte van God en ook niet ten opzichte van de schepping.

Socrates liep temidden van de prachtigste natuur — maar niet dien prachtige cypres daarvoor hem — pronkstuk van Gods schepping — boeide hem — hij was geboeid door 't begrip de boom.

Aristoteles zag dan tenminste den boom nog in den werkelijken boom — en dan was de boom het echte.

De Stoa kwam weer nader tot het leven. Maar de geest van den Stoïcijn huisde hoog binnen in hem als een god. Noch de wereld, noch zijn eigen periferie (zijn lichaam), noch zijn gemoedsberoeving konden dat hooger Ik in hem beroeren. Hij slief koud weg — traakte zijn Ik niet.

Hard en hoog waren die Stoïcijnen. De Epicureeërs waren gevoeliger. Geniet het leven — het goede dat genoten wordt is het leven waard.

Maar noch de begrippen van Plato, noch de geest der Stoïcijnen, noch de levensaanvaarding der Epicureeërs vermocht een zoeker naar God te bevredigen — en de verlossing uit den nood van zonde en ellende bleef een phantasma — een droombeeld.

De werkelijke wereld ging door en stoorde zich niet aan het zijnde en aan de wetenschap van Plato.

nis, waarde en invloed wij hier niet beoordeelen kunnen, en dat ook de vertaling vaak allermint correct en duidelijk is en het Nederlandsch niet steeds even onberispelijk, dan laat het zich denken, dat men het werk tenslotte met een gevoel van teleurstelling terzijde legt.

Toch neemt dit niet weg, dat ik speciaal twee bezwaren wat uitvoeriger wil bespreken. Mijn eerste bezwaar is, dat Oldenburger de beweging voor geboortebepanking niet ziet in het groote verband, waarin ze behoort. Tenslotte is ze niet een zonde op zich zelf, ze is geen soort mode, die we te bestrijden hebben om haar uitwassen. Integendeel, ze is symptoom en wel een symptoom, dat ons de oogen opent voor den schrikkelijken ernst van de zonde, waarvan zij gevolg is. Ze is de uiting van een levensrichting, wier begin en ontwikkeling opgespoord dienen te worden, willen we het Neo-Malthusianisme op haar juiste waarde schatten en middelen beramen om haar op de meest juiste en doelmatige wijze te bestrijden. Meer nog dan voor den ongeloovige kan dit zijn nut voor den geloovige hebben. Voor den laatste is het een levenskwesitie iedere levensopenbaring tot haar beginsel te herleiden. De ontwikkeling van het wereldleven heeft op beide invloed, maar terwijl de ongeloovige deze zonder meer aanvaardt en ze gaarne beziet als een doorgang naar hooger cultuur, heeft de Christen zich steeds te bezinnen over den gang der historie en dezen te toetsten aan de eischen van Gods Wet en Gebod. Doet hij dat niet, dan dreigt aan allen kant het gevaar, dat de „wereld” ongemerkt op hem zelf en zijn medebelijders invloed gaat krijgen; dat hij hoe langer hoe meer open gaat staan voor overleggingen, gedachten en gedragingen, die op het eerste gezicht, los van hun beginsel, op neutraal gebied schijnen te liggen, maar die straks zullen blijken de oorsprong te zijn geweest van een levensrichting, die steeds verder afvoerde van een gehoorzaam en eerbiedig vreezen van den Heere, zijnen God.

In het dalen van het geboortecijfer ook in eigen kring hebben we nu met zulk een verschijnsel te doen. Het verschrikt ons, omdat het plotseling een zonde tastbaar maakt, voor iedereen waarneembaar, ook voor den ongeloovige. Ze ligt in cijfers vast. 2) Aan de klem van 't bewijs van haar bestaan valt niet te ontkomen. Er moet wel een weg geweest zijn, waarlangs tenslotte een verkeerde levenspraktijk op het heilig erf heeft kunnen doordringen en zoo gemakkelijk vrij spel heeft kunnen krijgen. We moeten wel een deel van onzen levensgang gemeenschappelijk met het ongeloof hebben afgelegd zonder dat we het geloof en de geestkracht bezaten om te onderzoeken, of we wel in alles Gods Heiligen Wil volgden. En zoo dat onderzoek al geschiedde, heeft het ons ontbroken aan gehoorzaamheid om te breken met zulk een ontwikkeling en om te zoeken naar eigen levensopenbaring. Terwijl we alle aandacht richtten op staat, maatschappij en wetenschap, waanden we kerk en gezin wel veel te veilig, niettegenstaande we daarbij in de eerste plaats wel de wacht hadden te betrekken, omdat zij de levenswortels van al het andere zijn. En dat,

2) Zie o.a. het artikel van Dr. J. H. Hagenbeek: „Eenige bevolkingscijfers in „De Reformatie” van 17 Mei 1935 en „Eenig cijfermateriaal” van A. van der Spek in „Huwelijk en Geboortebepanking”.

De Stoïcijn verloor zijn leven en de Epicureeër verloor zijn geluk.

De goden gaven geen vrede, maar de wijsgeeren evenmin. Dat ondervond ook Lucius Sergius Paulus!

En daarom is hij ook misschien aan natuuronderzoek gaan doen.

Zooals velen in onze dagen de speculatieve filosofie verlaten en zich liever indompelen in het werkelijke leven. Teleurgesteld in „de speculatieve wetenschap” wendt men zich dan tot het exacte of tot het pragmatisme.

Al dat redeneeren hangt hen de keel uit. Wat is waarheid?

En dan staan zij open voor de levensfilosofie, die steeds naast de rationalistische loopt.

Wanneer de menschen het verstand en het zijn en de wetenschap hebben vereerd en als ze dan teleurgesteld worden, dan komen er menschen aandragen met de werkelijkheid.

Meenden ze eerst macht over de begrippen te hebben door het denken, nu komen ze de wereld zélf bekijken.

De werkelijkheid — niet „het” paard, maar dit paard moeten ze hebben. Niet „het” zijn, maar hun eigen bestaan, niet „het” leven, maar hun leven dat ze in zich voelen kloppen. Dat is het groote mysterie. Ja — een mysterie voor wie geen waarheid omtrent dat leven meer hooren wil.

En dan komt het bijgeloof.

Zooals een vijftigtal jaren geleden jonge lieden den heelen kosmos dóór hadden en met wereldbollen schermden als waren het zeer bekende grootheden — zoo zijn nu de jongeren vervuld

niettegenstaande Dr. Kuyper de beteekenis der anti-revolutionnaire beginselen ook zoo duidelijk voor het familieleven had doen uitkomen en zijn „anti-revolutionnaire ook in uw huisgezin” tot een gevleugeld woord was geworden.

Het zal nu niet anders kunnen, of we zullen ook hier „den weg terug” moeten vinden. Zooals in het oeconomische leven de harde noodzakelijkheid dwingt tot een teruggang en tot een bezinnen over wat de oorzaak van de crisis geweest is, zoo ziet ook het Christelijk leven zich geplaatst voor de vraag, wat hem geleid kan hebben tot deze plotseling openbaar geworden concrete zonde. En dan kan men deze vraag niet losmaken van een gelijktijdig onderzoek naar den ontwikkelingsgang van het leven, dat zijn uitgangspunt vond in ongeloof en revolutie. Want de daling van het geboortecijfer is geen consequentie van het Christelijk belijden. Ze is een logisch gevolg van den geest dezer eeuw.

Men zal dus in de eerste plaats moeten nagaan, hoe de keten bij 't ongeloof verloopt, die tenslotte geleid heeft tot een moedwillige geboortebepanking. Eerst dan zal het mogelijk zijn uit te maken, waar de schadelijke wegen gelegen zijn, die thans ook het Christelijk leven hebben kunnen ontsieren. Concreet kan dan bepaald worden, waar ook de Gereformeerde zich heeft laten verleiden door wat een zeker oogenblik bekoorde, zonder er zich rekenschap van te geven wat de gevolgen daarvan voor het menschelek geslacht zouden zijn, nu en in de toekomst, en dat in verband met Gods eisch in deze wereld. Want dit is één der grondfouten der revolutie. Zij erkent niet dat groote levensverband, waarin de mensch als verantwoordelijk aan Zijn Schepper te onderzoeken heeft, welke factoren die eenheid kunnen schaden, ook al zouden deze voor een bepaald geval, los van het groote geheel, een zeker direct nut kunnen geven in de veraangenaming van het leven.

Maar dan kan tevens de eisch der bekeering uitgaan, niet slechts tot wie persoonlijk viel in de door ons aangeduide concrete zonde, maar kan hij zich richten tot alle belijders van 's Heeren Naam. Want als zulk een onderzoek dan aangevaardt heeft, dat wij inderdaad den invloed der „wereld” ondergaan hebben, dan zal met levensgewoonten en levensopvattingen gebroken dienen te worden, die geen vrucht zijn van eigen levenshouding en levenspraktijk. En dat niet slechts om Gods Wil! Natuurlijk dit in de eerste plaats! Maar evenzeer om onzen naaste! Wie zelf nog staande bleef, wat betreft de verleiding tot een zondige geboortebepanking, maar zich verder in zijn leven niet los kon maken van de verkeerde tendenzen, die de geest der revolutie ook in zijn levensopenbaring tot uiting bracht, is mede schuldig aan de zonde van zijn broeder, die in misschien zooveel moeilijker levensomstandigheden dan hij, zich door diezelfde tendenzen van wereldgelijkvormigheid liet leiden om in den weg, dien het ongeloof aangeeft, de oplossing van zijn huwelijksmoeilijkheden te vinden.

Niet slechts tegen het Neo-Malthusianisme en zijn zondige adviezen dient dus de strijd te gaan. We zullen dieper hebben te tasten en die levensopenbaring hebben aan te grijpen, waarvan het de logische consequentie is. En dan zal tevens zich onze blik verruimen en er ons voor doen waken te veel het beginsel van het Neo-Malthusianisme met de middelen, die het ter voorkoming der zwangerschap aanbeveelt, te vereen-

met diepe reverentie voor al wat mysterie heet. 't Mysterie van 't leven in plant en dier en mensch. 't Mysterie van God — van 't ontstaan der aarde, van 't ontstaan der menschen, enz. 't Mysterieuze trekt aan.

Zoo was het ook in Rome.

De keizers gingen zelfs naar de orakels in Griekenland.

En dan is het de tijd der magiërs — der menschen, die een waarzeggende geest hebben, de mediums. De psychisch ontvankelijken voor de inwerking der geestenwereld komen dan in de verleiding om hun „gaven” te toonen.

En zoo iemand dóét dan werkelijk wat. Zij nemen een tafel, een blok hout, uitwendig. Maar het „wezen” van die tafel is „mysterie”. En over dat mysterie heeft de toovenaar macht. Zie, hocus-pocus, abacadabra... en o wonder der wonderen... de tafel is in de macht van den toovenaar en springt op en neer met de handen van den man die macht over de dingen heeft.

Wat morgen zal gebeuren... 't is mysterie. Geen vastheid is er in, denkt de teleurgestelde rationalist. Maar de waarzegger zegt u opmerkelijke dingen... en 't komt vaak uit.

Waar uw dooden heen zijn. Mysterie. Maar de doodenvrager helpt u als medium en — hij zegt u treffende dingen — hij vertelt u een verhaal uit uw vroege jeugd, dat alleen de doode kan weten — en dat gij haast vergeten waart.

Kijk dat is geen praat over de wetenschap en dat is geen praat over het ik in ons, dat is macht over het werkelijke, geheimzinnige macht.

Zóó boeide Elymas ook Lucius Sergius Paulus.

A. JANSE.